

V L A D O I L I Ć

Maja S. Bašić

OD ISTOG AUTORA

KULTURA KONFLIKTA

LICE BEZ MASKE

Razgovaranja

■ Laguna ■

Copyright © 2022, Vlado Ilić, Maja S. Bašić
Copyright © 2022 ovog izdanja, LAGUNA

Ko se nikada nije uplašio sebe samog, taj ne zna za strah. Jer sva čudovišta spoljašnja kojih se čovek straši nalaze se unutra, u njemu, i to u nerazblaženoj esenciji.

Postoji nekakva bezdna u nama, nad koju, kada se jednom nadnese, čovek ostaje do smrti zadivljen i ustrašen. Svi svetovi mogu stati u tu bezdnu i ne ispuniti je. I sa svima našim imenovanjima te bezdne – duša, um, volja, osećaji, efekti, strasti, unutrašnji čovek, slovesnost – bezdna ostaje neiskazana, neopredeljena i bezimena.

Čovek se prostire dokle god se njegova glad prostire. Prostiranje jednog divljaka ide dokle i pogled njegovih očiju. Prostiranje jednog višeg duhovnog čoveka ide daleko iza granica vaskolikog sveta. Neka se sva vasiona pretvori u jednu trpezu i svi njeni darovi iznesu na tu trpezu, jedan viši duhovni čovek ustaće gladan iza trpeze... Ona i ne postoji zato da zasiti glad, nego da stvori glad...

Vladika Nikolaj Velimirović

Sadržaj

Prof. dr Vuk Stambolović: <i>Inteligencija srca je vodič potpuno drugačijeg kova</i>	9
Prolog	11
RODITELJI I DECA	13
Priča o ličnom imenu	13
O detinjstvu i dečastvu	20
Na početku puta	51
U zenitu	78
Sasvim lično	89
UČITELJI I UČENICI	129
O učenju i sazrevanju	129
Učitelj dolazi kada je učenik spreman	174
POREDAK LJUBAVI	237
<i>Porodični raspored</i> kao izbor	237
Predrasude i tabui	289

PRIČE IZ GRUPE	327
U odsustvu Berta Helingera.	327
LICEM U LICE.	381
<i>Porodični raspored</i> kao sudbina	381
Moj ugao	410
Epilog	449
Priča o sreći.	451
<i>O autorima</i>	457

Inteligencija srca je vodič potpuno drugačijeg kova

Razgovaranja *Lice bez maske* je knjiga o igri života. A lepota te igre, kako nam pokazuje Vlado Ilić, uz kreativne podsticaje Maje S. Bašić, jeste u tome što njena bit – a to istovremeno znači i bit života – nije ono što radimo, već ono što proizilazi iz toga što radimo.

Igra života nas, naime, stalno mami da se budimo kroz drugačija stanja svesti, da izrastamo iz okova egocentričnosti, etnocentričnosti ili nekih drugih „centričnosti“, da se otvaramo za multiple tokove razvoja, da prevazilazimo neizbežne zastoje, pa i regresije. A sve to kako bismo, živeći zajedno sa drugima, angažujući se zajedno sa njima i prigrlivši i svoje i njihove potencijale, pravili razliku – onu razvojnu.

Moćan saveznik u snalaženju, ali i u uživanju u takvoj igri života jeste naša inteligencija uma. No, ma koliko važna, ona nije dovoljna. Nedovoljnom je čini njena dominantna ograničenost na čulnu realnost, što životnu igru može da usmeri u razne ćorsokake – od onih ličnih pa do onih globalnih, kakvi su, na primer, današnja raščovečena medicina, naročito u svojoj najnovijoj „personalizovanoj“, odnosno „stratifikovanoj“ varijanti... Ili ideja vodilja transhumanizma prema kojoj čoveka treba usavršavati putem raznih tehničkih i tehnoloških dostignuća...

Za tok igre života naime, za njen žubor i strujanje, za predupređivanje njenog preobraćanja u močvaru, neophodna je

* Ova knjiga je transkript telefonskih razgovora vođenih u periodu maj–jun 2020. godine.

dvojnost. U tom smislu, u razgovaranju *Lice bez maske*, najpre na ličnim primerima, počevši od onih iz dečakčkog doba, a potom i na primerima drugih pripadnica i pripadnika zajednice *porodičnog rasporeda*, Vlado Ilić nam ukazuje koliko je u igri života uopšte, kako u onoj pojedinačnoj, tako i u onoj grupnoj, pa i onoj planetarnoj, nasušna i jedna druga inteligencija. Inteligencija koja je u svetu u kome danas živimo u priličnoj meri zapostavljena.

Inteligencija koju bismo mogli nazvati – inteligencija srca.

Inteligencija srca je vodič potpuno drugačijeg kova. Pre svega, ona nije vezana ni za jednu biomolekularnu strukturu. Mnogo je dublja. Srce je tek njeno simboličko odredište. Otuda se i ne može meriti. Može se samo doživeti. A doživljava se raznoliko. Nekada kao osećaj, nekada kao magloviti uvid ili vizija. Nekada, opet, kao nagoveštaj ili neka neodređena vibracija, koja može biti i muzičke ili likovne prirode. A nekada pak grune u vidu otkrovenja. Ili kao nagla, neodložna odluka posle koje se čovek, na primer, suprotstavi mnogo jačem od sebe, ili kupi neočekivani broj narandžastih košulja.

Za razliku od inteligencije uma, inteligencija srca nema straha. Oslobođena je tog tereta zbog toga što veoma dobro poznaje našu dubinu. Između ostalog, naime, inteligencija srca zna da u toj dubini nema nikakvoga bezdna, te da nas nekad zastrašuju samo potisnute zapreke. I to zapreke koje se mogu prevazići kako bismo se i svojim spoljašnjim delom otvorili upravo za svoju ključnu unutrašnju posebnost. A to znači za ljubav koju iznedrava naša duša i za (pred)znanja koja, pod uplivom te ljubavi, neprestano iznedrava naš duh.

Otuda, kako vidimo iz razgovaranja *Lice bez maske*, inteligencija srca ima snagu da nas usmeri ka putevima na koje inteligencija uma nikada ne bi ni pomislila.

Razgovaranja *Lice bez maske*, stoga, mogu da budu i lep i vredan podsetnik. Podsetnik na onaj znani unutrašnji osećaj: „Pa ja to mogu...”

Prof. dr Vuk Stambolović

Prolog

Generacije su odrastale uz Berna, Jerotića i Jaloma. I ja sam. A onda, u ovom veku, generacija specijalizanata anesteziologije koja je odlazila sa klinike poklonila mi je jednu knjigu. „Evo Vam nešto više nego svi oni Vaši zajedno, plus Markes. Ovo je naše mleko pre spavanja.“ Otpakovala sam – *Kultura konflikta* Vlade Ilića. Duša se zapitala...

Vi koji ste čitali i sve razumete, i oni koji će tek da nam se pridruže, svi zajedno gledamo u sebe same kroz prozor koji je maestralno i neštedimice otvorio Vlado Ilić. Zato pratite svaku njegovu kolumnu, tribinu, intervju, FB stranicu, TV nastup, čekatite novu knjigu. Konstelacije, *porodični raspored*, *poredak ljubavi* na ove prostore je doneo upravo Vlado Ilić. Gde da stane sve što je uradio u svojoj *školi života* pomoću vaših morfogenetskih polja i svoje nepresušne energije? Šta rade sledbenici njegovih učenika, koje je poučavao širom sveta?

Onda sam ponovo dobila poklon – *Priznati ono što jeste*, Berta Helingera i Gabrijele ten Hevel u prevodu Vlade Ilića. I javila se misao... A misao, kao misao. „Grešne misli su kao vjetar, ko će ih zaustaviti? I ne mislim da je to zlo. U čemu je pobožnost ako nema iskušenja koja se savladavaju?“ (Meša Selimović).

Ako ovo čitate, Vlado Ilić je prihvatio da i mi zavirimo u njegovu dušu. To je najveći dar čoveka – čoveku. A ja sam dosanjala još jedan svoj san.

Maja S. Bašić

RODITELJI I DECA

„Moj otac, moja majka, deda, baba, prababa, sestre i braća i osećanje sigurnosti u njihovu ljubav – da je neću izgubiti ili prokockati, što god uradio, poverenje koje sam imao u njih kao i podršku koju i danas osećam, iako mnogi od njih odavno nisu više živi...“

Priča o ličnom imenu

Dete na svet donosi nasleđenu boju oka, oblik stopala, razmak između prednjih zuba i mnogo toga drugog. Često je odluka o ličnom imenu ranije doneta, a prezime se podrazumeva. Onda neko dobije nadimak, a neko se sakrije iza pseudonima. U nas Srba postoji verovanje da su ime i sudbina magijski povezani.

Nema slučajnosti, osim da nam je lučom osvetljeno ono što je bilo u tami; ili nam se slučajilo, spojilo. Ako dozvolimo sebi da za trenutak zastanemo i osetimo vibraciju tih vrlo bitnih reči, koje nas često prate, koje često upotrebljavamo, shvatimo da malo vodimo računa o dubini, da ne kažem magiji njihovog značenja. Slično je i sa značenjem vlastitog imena, iako su, kao što ste rekli, naši stari znali za magijsku vezu sudbine i imena.

Vlado je staro slavenosrpsko ime koje potiče od praslavenskog i starosrpskog glagola vladati. Nalazi se u *Dečanskim hrisovuljama* u varijantama: Vlad, Vladilo, Vladislav. U *Srpskom rječniku* ga pominje i Vuk Karadžić: „Tako mi Vlade i Lade i devet sjemena.“ Lada je boginja leta, ljubavi i lepote iz staroslovenske mitologije. Ne znamo, pošto Vuk nije zabeležio, da li je Vlado par sa Ladom, odnosno neko staroslovensko božanstvo... Ima ga i u drugim jezicima, kao u nemačkom Valdemar, od *walten* – vladati, upravljati. Veruje se da ga nose oni koji umeju da vladaju sobom i svetom. Vlado, ko vam je nadenuo baš ovo ime?

Hvala. Iako mi je poznat, dirnuo me je vaš opis značenja imena Vlado, Vladimir, Vladamir i tako dalje. Mnogo pre nego što sam počeo da se bavim značenjem svog imena, na sopstvenoj koži sam osetio veličinu njegovog značenja. I ne samo veličinu nego i sve ono što ta veličina nosi sa sobom. I ružno i lepo i hladno i toplo i tamno i svetlo... Suptilno se etablirala svesnost o sopstvenom postojanju i imenu kao odgovornosti koju ono nosi. Ja nisam Vladimir, ja jesam Vlado. Ali Vlado je ime koje sam sâm sebi nadenuo. Moje pravo ime je Vladica, koje mi je dao kum. U vreme kada sam se rodio postojao je fudbaler Vladica. Ne znam kako se prezivao. Naš kum je bio oduševljen njegovim sportskim rezultatima i uspesima, te je želeo da mi imenom Vladica otvori magijski put uspeha.

Vladica Kovačević, čuveni fudbaler *Partizana* i reprezentacije Jugoslavije, kasnije igrač i trener u Francuskoj.

Bravo, tako je. To je taj. Po njemu sam dobio ime. Većina mojih drugova iz detinjstva me zna po imenu Vladica, poneko skraćeno – Vlada.

Od svoje devete godine sam skoro svaki letnji raspust provodio u Nemačkoj. Nemcima je bilo vrlo teško da izgovore Vladica, pa sam im ponudio skraćenicu – Vlada. Pošto oni nemaju vokativ, pa su me umesto Vlado dozivali – Vlada. To mi je bilo čudno i neprirodno, pa sam hteo da im smanjim muke, a i sebi da olakšam. Zato sam se odmah predstavljao u našem vokativu i tako je nastao

Vlado. Interesantno je da nikada nisam imao nadimak. Nikada mi ga društvo nije dalo. Uvek su me zvali onako kako sam se predstavljao, a ja sam se uvek predstavljao imenom.

Kod Kineza, recimo, ime nosi najdublje značenje. Vei Guo je branitelj otadžbine, a Cai Sija je rumeni oblak.

U Japanu su bili oduševljeni mojim imenom i pitali su me otkud meni japansko ime? I to vrlo retko japansko ime. I Japanci kao i Turci još uvek daju imena na osnovu značenja – ime Asja ili prezime Čobanoglu, na primer. Vlado na japanskom znači put zadovoljstva – DO je put, VLA je zadovoljstvo. Onaj koji uživa u svom životu, koji je na putu užitka jeste Vlado, što takođe vrlo jasno, „sasvim slučajno“ govori i o tom vrlo bitnom segmentu moga postojanja.

I s druge strane naše porodično ime, ime koje sam dobio od svojih roditelja, naše prezime. Ilić potiče od Ilija, dublje gledano od Ilije Gromovnika koji vlada nesavladivim. Uvek sam bio u vrlo dobrom odnosu sa gromovima, koji se u pravoslavlju povezuju sa starozavetnim prorokom i novozavetnim svetiteljem, kao vezom prošlosti i budućnosti hrišćanske crkve i spasenja čoveka, svetim Ilijom, naslednikom boga Peruna, slovenskog boga neba i groma, pokrovitelja vladara.

Još jedna od onih priča koje kod vas dobijaju svoj puni oblik. Pored mnogih ljudi koji su tragali za nekim drugim imenom, želeli neko drugo ime, krili se iza nekog nadimka, vi ste svoje ime sami nadogradili. Magijska povezanost između dodeljenog i sudbinski preuzete uloge.

Kako je dečak Vlado uvideo da ume da vlada i čime je to zapravo vladao?

Hteo sam da izbegnem odgovor na ovo pitanje, ali neću. Uvek sam sebe video kao zaštitnika slabijih. Bilo mi je sasvim prirodno, samo sebi razumljivo, da štitim na primer devojčice. Više sam se u detinjstvu igrao sa devojčicama nego sa dečacima.

Bio sam vrlo mali kad sam naučio da vezujem mašnice. Devojčicama se sviđalo da me pozovu da im vežem mašnicu, da uradim nešto što one nisu umele ili mogle da urade ili su se ponekad i

pravile pomalo nevešte. Kroz takvu dečju igru smo prevazilazili poznati antagonizam u tom dečjem dobu i još tada osećali blagodeti *integrata*, nastupajućeg novog doba. Bio sam tu za njih i kada bi ih neko zadirkivao, ljutio ili iz čiste dečje obesti dolazio da im pocepa njihove krpice. Bio sam njihov zaštitnik. Uzgred, vezivanjem mašnica pospešuje se povezivanje leve i desne hemisfere mozga. Danas se nažalost dečja obuća najčešće zatvara na „čičak“. To je naravno mnogo lakše, brže, komfornije...

Opet se komforom plaća danak!

Šta je uticalo da se postavite kao zaštitnik svoje grupe, kada je jedan stariji dečak želeo da toj grupi nametne neka svoja ulična pravila?

Kao dečak sam se često tukao štiteći druge.

Iza našeg naselja nalazilo se romsko naselje. Jedan od puteva iz tog naselja do škole vodio je pored parka u kome smo se u predškolskom uzrastu često igrali, ne obraćajući pažnju na decu koja su se vraćala iz škole. Možda smo baš zbog toga i bili interesantni nekoliko godina starijem od nas dečaku iz romskog naselja, koji nije propuštao priliku da nas zadirkuje, psuje, vređa... Kad god se on pojavljivao, svi su okretali glavu i nadali se da će što pre da ode, da danas neće nikoga da maltretira, da će poći svojim putem. To kao da mu je davalo još više volje da u prolazu nekog počupa za kosu, gurne u blato, baci pesak na nas, gađa nas praćkom... dok mi jednog dana zaista nije „pukao film“, nisam to više mogao da podnesem, razbesneo sam se. Iako sam bio za glavu niži, stao sam ispred njega štiteći devojčicu koju je napao i nisam prestao da ga udaram pesnicama u glavu dok mu nisam slomio nos.

Kako ste znali da ste mu slomili nos?

Kako? Krv mu je šikljala iz nosa u mlazu. I sam je bio zaprepašćen kako i šta mu se uopšte desilo jer svi smo mi bili mnogo manji od njega. Plaćući je otišao kući i vratio se vrlo brzo sa svojim starijim bratom. Nije nam bilo nimalo prijatno kad smo ih videli, ali nismo se razbežali. Svi smo ostali tu. Ja sam opet zaštitnički stao ispred cele grupe. Stariji brat ga je još jednom s čuđenjem upitao da li sam ja taj. Kada mu je brat to potvrdio,

umesto da napadne mene, stariji brat ga je ošamario i rekao mu: „Kako te nije stid?!“

To je zakon ulice. To je bio poslednji put da je taj dečak dolazio k nama, da nas je maltretirao. Istovremeno, to je bio i put do dobijanja poštovanja među decom u celom naselju.

Veoma impresivna priča o zakonu ulice, zaštititi prijatelja i sopstvene teritorije, i to od jednog dečaka predškolskog uzrasta. Da vidimo da li je mladi Vlado, sada već davnih osamdesetih, sumnjao ponekad u ličnu moć da vlada sobom, ljubavlju, životom?

(*smeh*) Može... Vraćali smo se autobusom sa skijanja na Durmitoru moja lepa devojka, njena još lepša mlađa sestra i ja. Januar, ako se dobro sećam 1982. godine, bila je jaka zima. Autobus usled nanosa smetova na putu kasni nekoliko sati, tako da smo izgubili i poslednju vezu iz Beograda za dalje putovanje. Sve je zatvoreno. Daleko posle ponoći, po ciči zimi, i gotovo uvek uzavreli Beograd utonuo je u san. Jedino mesto gde možemo da se sklonimo od zime jeste *Šansa* na Tašmajdanu. Jedna od retkih, možda jedina kafana koja radi cele noći. Zadimljena, puna pijanih likova, već na samom ulazu sve odiše neprijatnošću. Za trenutak zastajemo, ali ipak ulazimo unutra. Moramo da se sklonimo negde do jutra, do prvog autobusa, sa svojim torbama i skijaškom opremom.

Za susednim stolom se okupila banda pijanih koji su, posle nekog vremena, počeli da dobacuju, a kako nismo reagovali, počinju i sve glasnije da vređaju. Pljuvali su prema nama, skretali pažnju polivajući pivom prema nama. Na onaj najgori neljudski, prostački način koji se teško može i zamisliti. Ne znam da li možete da zamislite sebe u *Šansi*, ako ste ikad bili u *Šansi*... To je bila poslednja rupa. Kao u lošem horor filmu. Nikad u svom životu ni pre ni posle toga nisam bio u sličnoj kafani, na sličnom mestu. Kelneru je bilo vrlo neprijatno, ali videlo se da nije smeo da se upušta, da bilo kako reaguje a kamoli da ih upozori jer to je očigledno bila poznata ekipa huligana. Sa svakom novom ispijenom čašom alkohola bivali su sve glasniji, da bi na kraju eskaliralo do toga da je njihov vođa u pratnji nekoliko svojih najbližih ustao od stola i krenuo ka nama u nameri da nas, tj. mene, napadne.

Ustao sam i vrlo samouvereno rekao: „Nećemo ovde da lo-mimo stvari. Ako hoćeš, izađi napolje i tamo ćemo da rešimo šta treba da rešimo.“ Njihov vođa je to odmah, sa osmehom na licu, prihvatio. Više od deset ih je bilo za stolom. Vrlo bučno su izašli napolje. Za njima i petnaestak bučnih „navijača“. Ja nisam izašao. Ostao sam sa svojom devojkom i njenom sestrom u gotovo ispražnjenom kafani po kojoj se prosuo neobičan, neočekivani mir. Oni se nisu vratili. Niko se od njih nije vratio.

Bili bi smešni da su se vratili.

Često je sam način nastupa dovoljan da se konflikt ublaži ili reši na adekvatan način.

Radili ste i radite sa ljudima kao trener, menadžer, iscelitelj, učitelj... Šta sada, kao iskusan čovek, mislite o tome da je Vlado, onaj koji vlada? Čime ste vi to stvarno ovladali?

Najduži put koji prevalimo u životu jeste put od glave do srca i nazad. Veliko je umeće ovladati na tom putu sobom, svim svojim podstanarima i svim segmentima svoga bića. S vremenom vladavina dobija jedno sasvim novo značenje. Vladati nevladanjem je...

Uzvišen način vladavine.

Tako je. Biti tu, biti tu svestan sebe, svojih nedostataka i svojih kvaliteta. Obogaćen svim iskustvima, biti tu za druge onoliko koliko je drugima neophodno i koliko smemo da budemo tu za druge. A da ih pri tome ne sputavamo svojom dobrom namerom ili da ih pod izgovorom „dobre namere“ ne pokušavamo staviti pod vlastitu kontrolu, već da im budemo adekvatna podrška da aktiviraju sopstvenu snagu i svoje resurse, da ih ne vezujemo za sebe, već da im budemo podrška da u kontekstu isceljenja mobilishu svog sopstvenog unutarnjeg iscelitelja...

Da li to znači da svaki vaš učenik i svaki vaš učesnik poseduje deo vas, a vi deo njega?

Drugačije nije moguće adekvatno raditi sa ljudima.

Koliko vas ispunjava vaš rad?

Kada imate sreću da živite svoj poziv, rad više nije rad, kada se uz to još nalazite na misiji širenja ljubavi i pomirenja, i imate ženu, partnerku, koja stoji uz vas i sa vama i osećate njenu podršku u svakom trenutku bez zadržke, vaš rad postaje neodvojivi integralni deo vas i vašeg života, on vas pleni, ispunjava... Verovatno vam je poznata Hildegard fon Bingen, nemačka pesnikinja, univerzalna učiteljica iz XII veka, mudra žena, koja zbog svog znanja i mudrosti nije završila na lomači već je bila vrlo cenjena i čak proglašena sveticom Rimokatoličke crkve. Citiraću jednu od njenih mudrosti koja nam može dati najbolji odgovor na vaše pitanje. To je mudrost koja je izrečena još u XII veku a aktuelna je kao da je nastala ovih dana.

Ako želimo da budemo zdravi, moramo slušati svoju dušu. Na kraju krajeva, mi i jesmo ovde zato što ne možemo pobeći od sebe. Dokle god čoveku ne uspe da sebe vidi i pronađe u očima i u srcu ljudi koji ga okružuju – biće usamljen. Dokle god ljudima sa kojima živi ne dozvoli da proniknu u tajne sfere svoje sopstvene duše – neće spoznati pravu vrednost spokojstva i sigurnosti. Dokle god živi u strahu da će biti raskrinkan – neće moći da spozna ni druge ni samog sebe. Biće i ostaće sam. Sve je povezano sa svim.

Vi ste ovladali sposobnošću da živite ono što propovedate.

Tako je, to je moj život, naš zajednički život. Iskreno i transparentno. Živeti tako vrlo je oslobađajuće, stoga svima preporučujem da žive tako, da žive to što jesu, bez prikriivanja ili zataškavanja ili pokušaja da se prikažete u nekom drugom svetlu. Kada tako živite, nemate straha da ćete biti raskrinkani ili da na videlo može izaći nešto što ste želeli da sakrijete. Ne morate osećati jedno, misliti drugo, pričati treće a raditi četvrto ili peto. Ne morate uvek biti o svemu obavešteni i „sve znati“ kako biste prikrili svoje neznanje i svoje nedostatke ili svoj strah da ćete biti raskrinkani ili „uhvaćeni na delu“. Ne morate se kriti ni prikrivati, već možete da živite u slobodi, bez straha. To nam omogućava da sa sobom svuda vodimo i svoju decu. Naša deca su sa nama na seminarima i intenzivima na planini, na brodu...

Ne bojite se da će vas deca u nečemu raskrinkati!

Da, tako je. Deca su otvorena i nepredvidiva. Većina učesnika ispunjena je zahvalnošću i zbog takve mogućnosti da na intenzivima, na primer, imaju prilike da na delu osele harmoniju i ljubav naših porodičnih odnosa. Potpuno transparentno, bez cenzure.

Kovčeg pun ljubavi, vaša deca, vaš rad i vaše zadovoljstvo – znači sve objedinjeno. Recite mi, ja ne govorim nemački, da li je bolji naziv „Priznati ono što jeste“ ili „Biti ono što jeste“?

Dobra digresija, ali intervju Gabrijele sa Bertom jeste „Priznati ono što jeste“.

O detinjstvu i dečaštvu

Rođeni ste u Smederevu, *Semendria* na nemačkom, u drugoj polovini XX veka. To je prestoni grad Srpske despotovine od 1427. godine. Despot Đurad Branković i žena mu Jerina, poreklom Grkinja, koja možda i nije bila tako zla, sazidali su tvrđavu – jednu od malobrojnih u Evropi koja je u to vreme imala kupatilo. Odakle su i kada vaši došli u Smederevo?

Opet sasvim slučajno. Moj tata je Vlah.

Oprostite, stalno sam se pitala otkud magijsko u vašem radu? Kada počnete deo sa dobošem i kad ljudi tonu u ritam, čuju se krici duše. Mnogi kažu da ih obuzme magija. Otkrivajte nam tajne. Hvala. Tata je Vlah...

Tata Petar – *petrus* znači „stena“ – je Vlah. Zvali su ga Pera Vla'. Evo i još jednog značenja mog imena: Ja sam Vla-do, Vla-da. Dakle jasno DA za VLA.

Tata u Smederevo dolazi na odsluženje vojnog roka, nakon čega ostaje u Smederevu, gde dobija posao u smederevskoj železari. Moj tata je bio veliki ženskaroš. U železari upoznaje Ljubicu, lepu Bosanku, stariju sestru moje mame. Flertuje s njom, ali to bi bila ljubav koja ne može da se ostvari. Ona je već udata, ima dvoje dece, a tata poznaje i njenog muža... Gaje drugarsku ljubav,

postaju dobri kućni prijatelji. Često se druže i kod nje upoznaje i zaljubljuje se u njenu mlađu sestru Rosu, svoju mamu, koja dolazi u Smederevo da, čuvajući joj malu decu, pomogne svojoj sestri da ostvari svoju karijeru. Rosa je rođena u zoru, ime je dobila po jutarnjoj rosi, još je lepša od svoje sestre. Kao proizvod njihove velike ljubavi ubrzo nastajem i ja. Ne mogu reći da sam Smederevac, ali nastao sam i rođen sam u Smederevu...

Ali ste ga u svom pasošu proneli širom planete.

Tako je (*smeh*). I pre svega Dunav. Moji roditelji se upoznaju na Dunavu, na reci koja me prati celog života.

Mama i tata se venčaju i gde započinju zajednički život?

U Smederevu. Ubrzo moj tata dobija bolji posao u Goši, fabrici vagona i mostova u Smederevskoj Palanci, jednoj od najstarijih jugoslovenskih fabrika, osnovanoj još 1923, jednoj od najjačih fabrika u bivšoj Jugoslaviji.

Uvek ističete da nosite osećanje sigurnosti u ljubav svojih predaka. Da se setimo najpre vaših roditelja...

Ja sam prvi sin moje mame, ali sam drugi sin moga tate. Kada je upoznao svoju mamu, tata je bio samohrani otac, iz prvog braka ima sina, koji je živio sa njim. Petar je vrlo dobar, tražen radnik, često radi na montažama, putuje, kući dolazi uglavnom vikendom. Ali kad god je duže vreme radio na jednom mestu, vodio je i nas, tako da smo često odlazili na duže odmore širom Jugoslavije i onda se opet vraćali kući, kada bi tata ponovo bio na radnim zadacima u matičnoj fabrici.

Živeli smo u naselju blizu fabrike. Kako se ne bi hranio u radničkoj menzi, mama je svakodnevno spremala svež ručak, koji sam odnosio ocu na radno mesto u fabrički krug. To je uvek bio poseban doživljaj i svakog dana sam s radošću iščekivao taj trenutak. Ubrzo su me svi portiri na ulasku u fabrički krug upoznali i bez problema puštali da prođem. Najčešće sam ostajao u fabričkom krugu da jedemo zajedno. To je za mene bilo pravo slavlje, svojevrsan ritual koga tada nisam bio svestan. Ali sam bio svestan

velikog poklona kome sam se svakodnevno radovao: mogao sam da ručam zajedno sa svojim tatom, svojim idolom, jelo koje je s puno ljubavi spremila moja mama, koja je time takođe bila sa nama; doduše na improvizovanom stolu i stolicama, na ciglama ili daskama, na „stolnjaku“ od starih novina, ali taj ručak je bio ukusniji od bilo koje gozbe na bilo kom drugom mestu.

Sada bolje razumem ritual obedovanja, koji pokazujete na ručku tokom seminara. I kažete da se on može primenjivati u domu, na slavama ili u bilo kojim drugim trenucima kada je porodica zajedno.

Da, lepo ste to povezali. I to je jedan od onih vrlo bitnih svakodnevnih rituala, kojih smo se lagano i nesvesno odrekli a da ne znamo ni zašto, pod izgovorom nemanja vremena u brzini savremenog života. Ne samo za dobru atmosferu unutar porodice! Za opstanak porodice je neophodno da što češće zajedno obedujemo. Danas mi je lakše objasniti učesnicima koliko je važno za sklapanje poslova napraviti dobru atmosferu u dobrom restoranu nego osvestiti koliko je bitno zajedničko obedovanje unutar porodice. A upravo ta atmosfera u dobrom restoranu podseća na toplinu porodičnog doma.

O tome sam pisao još 2008. u *Kulturi konflikta*: „... Danas možda nestvarno deluje primer plemena Mandan, čiji pripadnici vekovima žive na visoravni planinskog masiva filipinskog ostrva Mindoro, bez stresa, ubistava i rata, u saradnji, ljubavi i harmoniji, provodeći najveći deo vremena u druženju s bližnjima...“ Između ostalog, oni se pet puta u toku dana okupljaju da bi svi zajedno obedovali.

A kako to izgleda u većini porodica, ovde ne govorim o ono malo izuzetaka, kojih, hvala Bogu, još uvek ima i koji mi ulivaju *nadu* da još uvek nije prekasno. Ujutro se žuri ili na posao ili u školu, na fakultet, osim toga, uz doručak se „moramo“ informisati o najnovijim katastrofama u svetu ili novostima na berzi, iako ne nameravamo da kupujemo akcije, ili o tome u kom je selu u okolini komšija krenuo na komšiju ili slično, pa čitamo novine, prelistavamo tablet ili pametni telefon. I tako nam je dragoceno

zajedničko vreme za doručkom prošlo a da se nismo ni pogledali a kamoli kvalitetno razgovarali.

Ručak davno više nije na porodičnoj agendi jer pada usred radnog vremena ili časa u školi tj. predavanja na fakultetu. Ostaje nam još večera. Ali toliko smo umorni da više nemamo snage za bilo kakav konstruktivan razgovor i srećni smo ako izdržimo da pod opterećenjem teškog dana ne prsnemo za večerom i ne izazovemo potpuno bespotreban konflikt sa osobama koje najviše volimo... Subotom uglavnom idemo u šoping, ostaje nedelja. E ko će nedeljom još spremati ručak. Nedeljom se u međuvremenu „tradicionalno“ odlazi u restoran, ili dolaze gosti, ili se odlazi u goste, naručuje pica ili hamburger...

Da ne govorim koliko je bitno za odgoj i razvoj dece da osete sve te mirise kada mama ili tata ili svi zajedno spremaju ručak, da pre toga zajedno učestvuju u nabavci namirnica na zelenoj pijaci, u njihovom seckanju, uopšte u pripremi...

Porodične navike su istinski uzdrmane savremenim načinom života.

Zato toliko pažnje i posvećujem zajedničkom ručku na seminarima i intenzivima. To je jedan od bitnih stubova moje *škole života*. Osim toga, tu radim i drevni šamanski ritual koji ste pomenuli. Zapravo stari vlaški ritual koji sam naučio od svoje prababe, šamanke Krune, i koji rado i odgovorno prenosim dalje. Da bismo stara znanja adekvatno preneli dalje, neophodan je visok stepen odgovornosti i samoodgovornosti. Vrlo sam zahvalan kada mi moji učenici i učesnici seminara pričaju o dirljivim trenucima koje su doživeli u svojim porodicama kada su na sličan način takvim ritualom obogatili svoje porodično slavlje ili jednostavno porodični ručak. To ima neprocenljivu vrednost.

Ritual nam pomaže ne samo da se povežemo sa svim svojim precima, znanim i neznanim već nam pomaže da za trenutak zastanemo i da se povežemo sa sobom i sa svima koji su tu za stolom, vidljivim i nevidljivim, da osetimo zahvalnost i snagu zajedništva, da osetimo poštovanje i smernost, da osetimo ljubav koja nam je svima zajednička i koja nas sve povezuje... To nam otvara nove

perspektive za kvalitetniju komunikaciju unutar porodice, izvora naše snage.

Da li hoćete da nam ispričate i onu priču o ocu i brani?

U leto i jesen 1966. bili smo u Bajinoj Bašti. Jedan od metalnih nosača brane Hidrocentrale „Bajina Bašta“ počeo je da puca. Pretela je velika katastrofa jer to je moglo da dovede do uništenja čitave brane i poplave mnogih naselja u dolini, hiljade života bilo je ugroženo. Mnogi su majstori varioci pokušavali da zavare taj nosač, ali nikome to nije polazilo za rukom. Uslovi su bili otežani, voda je već prštala kroz branu po metalu koji je trebalo da se zavari. Onda su angažovali mog tatu i, ako se dobro sećam, jednog njegovog druga. Danonoćno je radio duboko dole, kanapom su mu u korpama spuštali hranu i piće. Ne sećam se koliko dugo je to trajalo, ali konačno je uspeo da zavari stub i konstrukciju koja je počela da puca i tako spase branu. Svi su ga slavili kao pravog heroja. Tito je lično došao da se zahvali i uruči mu Orden rada sa srebrnim vencem.

Uz orden je dobio i novčanu nagradu. Sećam se da je od tih para kupio televizor i da smo postali druga porodica u našem ulazu kod koje se okupljalo pola ulice. Bila je to retka naprava te '66, koju su sebi mogli da priušte samo imućniji. Mene je više zanimalo okupljanje nego sam taj ekran. Kupio je i plac. Ali nije ostalo dovoljno novca da bi od zarade mogao da napravi i kuću. A to mu je bio san...

Taj san ga je poveo u Nemačku?

Da. O njemu su pisale novine, preko noći je postao vrlo poznat i tražen. Dolazili su da ga traže i da mu nude različite poslove u zemlji i inostranstvu. Odolevao im je gotovo pune tri godine i ostao veran svojoj matičnoj kompaniji. Njih danas zovu hedhanterima. Najuspešniji u tome su se pokazali službenici firme *Invest-import*, koja mu je obećavala kule i gradove i on im je na kraju poverovao i u dogovoru sa svojim pretpostavljenima odlučio da na godinu dana napusti *Gošu* i ode u Nemačku, potpuno nespreman za takav poduhvat. Ne zna nemački jezik, ali ga to i ne zanima, siguran je u

sebe i kvalitet svog znanja i majstorstva. Odlazi sa ciljem da za tih godinu dana zaradi dovoljno novca da sagradi kuću i da se vrati kući. Od godinu dana to postaje doživotno.

A sada nam recite nešto o Rosi, lepoj Bosanki rođenoj u zoru, koja je u Smederevu uzela srce jednom Vlahu. Vi ste prvi sin vaše mame, drugi sin vašeg tate.

Veličina moje mame je u njenoj jednostavnosti. Istovremeno, ona je veliki vizionar. Moji odlasci u Bosnu i susreti sa babom i dedom sa mamine strane bili su retki. Sećam se jednog od putovanja vozom za Bosnu, imao sam između tri i četiri godine... Iz dosade sam na zamagljenom prozoru, uz klaparanje brzog voza, počeo da pišem svoje ime i prezime, pa tata, mama, Rosa, Pera... Niko do tada nije znao da ja već umem da pišem i čitam. Mama nije mogla da veruje svojim očima. Tada sam joj otkrio svoju tajnu. Da sam krišom uzimao knjige svog sedam godina starijeg brata. Zanimalo me je šta piše u tim knjigama, sa kojima on ide u školu svakoga dana umesto da ostane da se igra sa mnom, i tako spontano naučio da čitam i pišem.

Kada vas je mama pvela na trening?

Nisam imao ni pet godina kada me je pvela na prvi trening gimnastike. Sa današnje tačke gledišta, to možda izgleda sasvim prirodno, ali tada to nije bilo nimalo tako. Danas je sasvim normalno da se deca vode na različite aktivnosti. Tada je većina mojih drugova išla u zabavište ili su bili prepušteni ulici. Ja sam bio jedini u svom uzrastu koji je trenirao gimnastiku. U tom sportskom društvu nije čak ni postojala sekcija za decu. Kada sam video kakve akrobacije oni mogu da izvedu, po svaku cenu sam želeo da ostanem na treningu i to naučim.

Trener je bio otvoren, prihvatio je izazov i u grupu odraslih primio i mene. Bio sam im maskota, uživao sam u tome i trenirao sa njima sve negde do polaska u školu. Trebalo je savladati sve te sprave za odrasle. To nisu bile sprave prilagođene deci i uvek je neko trebalo da me podigne na vratilo, konja, razboj itd. da bih ja mogao da uradim svoj deo vežbe. Svi su bili znatno viši i stariji

od mene. Nisam prestao zato što sam hteo da prestanem, već se trener gimnastike preselio. Njegovim odlaskom iz grada u sportskom društvu se ugasila sekcija za gimnastiku.

Da li je mati ostala da živi u Srbiji kada je otac otišao u Nemačku?

Moj polazak u školu bio je vezan za očev odlazak u Nemačku. On odlazi u Nemačku, ja polazim u prvi razred. Jedva sam čekao da pođem u školu i znao sam da ću biti najbolji đak.

Narednog leta mog brata i mene mama, kao i svakog leta, vodi kod babe i dede, očevih roditelja, na selo, a ona odlazi na dva meseca kod tate u posetu. Za vreme boravka u Nemačkoj pukne joj slepo crevo. Hitno je odvoze u bolnicu. Operisana je i u vreme oporavka, iako ne zna nemački jezik, uspostavlja dobar kontakt sa sestrama i drugim osobljem na tom odeljenju i dobija ponudu za posao...

Rosa je zračila pouzdanošću i dobrotom. Iz današnjeg ugla, kad pacijentu, kojeg su videli razgolićenog fizički i duhovno, ponude posao, to znači da je Rosa imala i snagu.

Tako je. Ona prihvata ponudu, a ja ostajem na početku drugog razreda i bez oca i bez majke i bez brata. Brat kreće u srednju školu i dovoljno je veliki da može da ostane sam u stanu i stara se o sebi, a ja se selim na godinu dana kod tetke u Smederevo.

Vlado, imate li braću ili sestre?

Da, kao što sam već rekao, imam starijeg brata Miomira. Mnogo ga volim, kao deca bili smo nerazdvojni. Iako je sedam godina stariji, često smo se igrali zajedno, sa istim drugovima i drugaricama...

Danas deca uglavnom igraju video-igrice koje su pune nasilja. Mi smo se igrali napolju. Igralo se žandara i lopova, partizana i Nemaca, kauboja i Indijanaca. Pravili smo oružje od drveta i pruća i drugih materijala koje smo nalazili napolju, uživali smo u toj igri.

Jednog dana smo se igrali kauboja i Indijanaca. On je kao najstariji bio Indijanac, a mi smo svi bili kauboji. Kao pravi Indijanac, sebi je napravio koplje od grane koju je odsekao u grmu u

parku. Da bi bolje letelo, na vrh koplja je stavio grlić razbijene flaše i umotao ga žicom i blatom. Na sreću, blatom. Iz svog skrovišta je potegao to koplje na nas. Koplje se zabilo pravo u moje desno oko. I ostalo zabodeno. Svi smo stali kao ukopani. Od dečje vriske, cike, dreke, odjednom mrtvi tajac...

Koliko je to bolelo?

Nije me čak ni bolelo. Sećam se brata koji preskače svoje skrovište, bio je priseban, dolazi i vadi to koplje iz mog oka. Tek tada sam počeo da plačem i kad sam se konačno smirio, došli smo kući i naravno nisam hteo da kažem ništa ne bih li zaštitio brata. Ali nisam ni morao da kažem ništa, oko je bilo otečeno. Mama me je odmah odvela na očno odeljenje gradske bolnice i, zahvaljujući odličnom, vrhunskom očnom lekaru doktoru Brkiću, spaseno mi je oko. Bio sam mesec dana u bolnici, a doktor Brkić me je svakodnevno brižno pregledao i pratio tok terapije i delotvornost melema. Staklo je ušlo dva milimetra u beonjaču i za delić milimetra nije ozledilo rožnjaču. Bukvalno je bdeo nada mnom i mojim okom i na kraju je oko spaseno bez ikakvih posledica.

Dečje igre se, nažalost, ponekada završe i sa težim posledicama.

Bez obzira na to, te igre nas spremaju za život. Vrlo je bitno dozvoliti deci da kroz igru transformišu skrivenu, možda i transgeneracijski potisnutu agresiju. Svako dete, svako živo biće ima tu primalnu agresiju u sebi i vrlo je bitno da se već u dečjim danima ta agresija transformiše kroz igru. Danas deca uglavnom mnogo više vremena provode u virtualnim igrama, koje se vrlo štetno odražavaju na njihovo zdravlje, na njihovu psihi i dušu, vrlo često se agresija još dublje potiskuje i kao tempirana bomba boravi u njima...

Miomir živi u Smederevskoj Palanci. Ima dva sina i četvoro unučadi.

Da li je otac ostvario svoj san da na placu kupljenom od ordena napravi kuću novcem zarađenim u Nemačkoj?

Da, sagradio je kuću. Ali ne tako brzo kao što je planirao. To je bila njegova životna želja, u kojoj sam učestvovao i ja, delimično

i Miomir. Imao sam osećaj kao da ja gradim tu kuću zajedno sa ocem, iako sam bio dosta mlad. Ispunio je tu svoju želju, ali je to trajalo i trajalo i trajalo. U toj kući je i umro 1994. godine.

Zatvorio je svoj krug i vratio se na mesto za koje je zacrtao da je njemu važno. Na koga imate plave oči?

Na tatu. I moja baba, tatina mama, imala je svetloplave oči.

Imate sedam godina starijeg brata i dvanaest godina mlađu sestru?

Da, kao dvanaestogodišnji dečacić dobijam sestru Danijelu.

Već ste znali da vezujete mašnice na lutkama devojčica?

Da. Kao da sam oduvek priželjkivao sestru. Ja joj dajem i ime. Za vreme raspusta, koje provodim u Nemačkoj, često je hranim, perem, presvlačim joj pelene. Staram se o njoj dok su roditelji na poslu...

Gde sada živi Danijela?

Živi i radi u Nemačkoj, u Kelnu. Udata je, imaju jednu ćerku. Vrlo je socijalno angažovana.

Želeli bismo da upoznamo neke članove vaše šire familije za koje vas veže živopisno sećanje.

Mamin tata Marko je bio trgovac starog, tradicionalnog kova. Imao je svoju radnju – magaz u selu i to je zapravo skoro sve što znam o njemu. Iako sam bio mali kada je umro, imao sam svega četiri godine, sećam se samrtničke postelje gde sam ga poljubio zadnji put i oprostio se od njega.

Baba Anđa je izrodila dvanaestoro dece. Troje je umrlo kao malo, a devetoro je ostalo da živi. Bila je vrlo mudra žena, između ostalog i seoska babica. Porađala se sama, pomagala je pri porođaju svojoj deci i drugim ženama koje su dolazile kod nje po pomoć.

Za razliku od Marka i Anđe, u drugom delu stabla imate koloritne ličnosti.

Ne znači da su Marko i Anđa manje koloritni, ali je dalji-na činila svoje, mnogo više vremena sam provodio sa tatinim

roditeljima i rodbinom nego sa maminim, što ne znači da su me oni manje voleli.

Tatina mama, tiha i vrlo blaga baba Živka bila je bolešljiva, ali puna ljubavi i razumevanja... Imala je astmu i spuštено srce, zbog čega je uvek morala da sedi podupirući se rukama. Inače ne bi mogla da diše. Zbog nje sam hteo da studiram medicinu, da izlečim svoju dragu baku. Ali baba mi je umrla i toliko sam bio ljut zbog toga da sam na tatino veliko razočaranje odlučio da neću studirati medicinu. To sam i zaboravio, sada sam se setio.

Sada ste osvestili mnoge stvari o kojima dugo niste razmišljali?

Da. Mnogo toga je palo u zaborav, hvala na prilici da se prisestim davno prošlih trenutaka i pogledam ih još jednom sa distance, iz ove perspektive.

Babina svekrva, prababa Kruna, mama moga dede, tatinog tate, bila je veoma cenjena ne samo u svom selu. Izdaleka su kod nje dolazili po pomoć i oni koje je zvanična medicina otpisala. Gotovo da se nijedno dete u selu nije rodilo bez njene pomoći. Popovi su dolazili kod nje, ali ona nije odlazila kod njih, iako ih je na svoj način poštovala. Sveštenici je nisu mrzeli bez obzira na to što se bavila magijom, naprotiv, vrlo su je poštovali i kad im je trebala pomoć, oni su dolazili po nju. Nemam u sećanju da su kod nje dolazili u smislu da baca čini, da povezuje ljude, utiče na zaljubljuvanja, preljuje itd. Svašta ljudi rade zbog ljubavi ili želje za kontrolom i moći... Mislim da se baba Kruna tim sitnim stvarima nije bavila. Kod nje su dolazili ozbiljni slučajevi (*smeh*). Bila je veoma harizmatična, voleli su je i mrzeli, nazivali vešticom i spasiteljkom.

Da li je i prekidala trudnoće?

Koliko znam – nije. Bila je u službi života, a ne prekida života.

Baba Kruna, prababa Kruna, bila je za mene mnogo velika, iako danas pretpostavljam da i nije bila toliko visoka rastom, ali ja sam bio mali, pa mi se ona činila ogromnom. To možda i nema veze sa rastom, koliko ima veze sa njenim stavom i pojavom. Ona je bila gazda porodice. Bila je glavna i njena se reč nije dovodila

u pitanje. To što ona kaže nije bilo upitno. Nije puno ni pričala, ali kada baba Kruna nešto kaže, to je rečeno. Bila je vrlo mudra.

Iako je živela u Srbiji, znala je i pričala samo vlaški.

Autohtona.

Potpuno. Svi su drugi znali i vlaški i srpski, samo prababa ne. Možda je i znala, ali ako jeste – to je bila njena tajna. Zato mi je bilo vrlo bitno da i ja naučim vlaški kako bih mogao da komuniciram sa svojom prababom. Ona je bila onako poprilično, ne bih rekao gruba, ali nije pokazivala ljubav i toplinu. Bila je vrlo stamena, ali ja sam uvek osećao njenu ljubav i bliskost. Nije se samo meni činilo da sam joj bio miljenik, mnogi moji rođaci bili su ljubomorni zbog takvog mog statusa kod nje, iako nikad ništa nije izrečeno. Uprkos tome, znao sam da sigurno neće da uči srpski zbog mene. Zato sam ja tokom prvog svog svesnog boravka u njenom domu, za ta dva-tri meseca produženog letnjeg raspusta, naučio vlaški.

To je bila potreba za bliskošću?

Da. Na veliko iznenađenje moga oca, koji je sa mojim bratom često pričao vlaški, pogotovo kada je trebalo nešto sakriti od drugih. Odjednom toga leta – i ja tečno pričam vlaški. Kao nešto najrazumljivije na svetu.

Zbog čega je Kruna slovila za magijsku ženu?

Ona je bajala. Razumevala se u trave i njihovu lekovitost. Brala ih je u određeno doba dana ili noći, u zavisnosti od mesečeve mene... Baba uzima svoje krpe i kese i odlazi da bere bilje koje se bere samo tada. Sećam se, između ostalog, jedne žene koja je došla kod nje nakon što su je otpustili iz bolnice da kod kuće umre. Imala je rak. Baba ju je pogledala i na vlaškom joj je rekla da je mnogo ljuta i da je puna besa: „Jedini ti je spas da se moliš svakog dana. Idi u“ – ne sećam se koji – „manastir, ali svakoga dana moraš za doručak, za ručak i za večeru da pojedeš po šaku najljućih feferonki.“

Da opere svoj bes. Ima i drugo – kapsaicin, koji daje ljutinu, deluje na digestivni sistem i podstiče apetit. I?

Molitva, meditacija i ljuta papričica. A ona je puštena kući da umre. Posle nekog vremena dolazi žena ponovo. Isceljena. Došla je sva srećna da donese prababi poklone. Prababa nije imala tarifu niti je naplaćivala svoje usluge. Svakome je prepuštala da sam donese i dâ šta misli i oseća da treba da dâ. Bitno je bilo da se dâ nešto adekvatno za razmenu. Ljudi su donosili pile, gusku, ovcu, šta je ko imao, neretko i novac.

Kruna je svojim travkama i uputom na molitvu indukovala unutrašnju snagu u nekome. Kao što i vi indukujete. Ne možete vi u paralelnim radovima da rastavite sebe kao pazl, deset pazla. Vi radite indukciju. I ona je radila indukciju. Čega se još sećate?

Gledala je u plećku i u pasulj, kao što neko gleda u šolju. Bacila bi pasulj, a onda je iz pasulja čitala priče. Čitave priče je pričala ljudima. Bio sam fasciniran time.

Verovatno ste prisustvovali nekom Kruninom bajanju?

Tata je imao dve sestre. Jedna tetka je živela tu sa drugim mužem i njegovim sinom Banetom iz prvog braka, koji je moje godište. Bili smo vrlo bliski, kao rođena braća. Jednog lepog sunčanog dana, dok je prababa Kruna brala svoje biljke, Banetu je pozlilo, dobio je visoku temperaturu, a stomak mu se odjednom nadio kao da je progutao najveću lubenicu. Nisam imao više od pet godina tada, tako da su ostali samo fragmenti sećanja na te trenutke. U selu nema lekara, niti iko razmišlja o tome. Polegli su ga u krevet i pokrili dok je on jecao od bolova i drhtao od visoke temperature. Preko pokrivača se video naduven stomak.

Kako je to detaljna slika, bez obzira na to što ste bili mali.

Da, ostale su vrlo upečatljive slike. Brat je već bio u bunitu, u polusvesnom stanju od bola, temperature... Svi su odahnuli kada se prababa konačno vratila. Tetka joj je zabrinuta pojurila u susret i sve ispričala. Svi smo okupljeni u sobi i bespomoćno gledamo u

Baneta, koji jeca od bolova i samo ponavlja: „Nu mai pot“ – „Ne mogu više.“ Baba Kruna ulazi u sobu, pogleda Baneta i kaže: „Sad svi napolje, odmah svi napolje.“ I naravno, nema prigovora.

Dok ona pere ruke, svi napuštaju prostoriju. Samo ja nisam izašao napolje, sakrio sam se u susednu sobu i gvirio sam kroz odškrinuta vrata. Mislim da je baba Kruna znala da sam tu, ali nije htela da pridaje značaja tome, nisam je ja u tom trenutku zanimao. U fokusu je bio Bane, da njemu pomogne. Bila mi je okrenuta leđima, tako da više nisam mogao da vidim njega, niti sam mogao da čujem šta je pričala. Nešto je mumlala, mahala je rukama iznad njega, ne mogu reći koliko je to trajalo. Nemam u sećanju da je trajalo dugo.

Da li ga je dodirivala ili je samo mahala?

To ne mogu reći sa sigurnošću jer od njenog tela nisam mogao da vidim šta pred sobom radi rukama, ali mi je osećaj da je samo mahala iznad njega rukama, bez dodira. Nešto je mumlala sebi u bradu na vlaškom. Kada je završila taj ritual, pljesnula je rukama nekoliko puta. Zatim ga je desnom rukom otkrila, a levom pomilovala po glavi da ustane. On je ustao s kreveta i istrčao napolje. Ja sam istrčao za njim i nastavili smo da se igramo. To je bio moj prvi doživljaj spontanog isceljenja.

Brat Bane je verovatno imao okluziju – vezana creva, kako se kaže u narodu. Na nekom mestu je postojao zastoj, jer toliki stomak nastane kad se, na primer, uvrnu creva. I ona je bez dodira to radila. Da li je bila umorna posle toga?

Ne sećam se, ne znam uopšte šta se dešavalo sa njom. Mi smo izašli da se igramo kao da se ništa nije desilo, a svi su već mislili da će da umre, gotovo...

Kruna je bila žena koja se bavila bajanjem. Ona je radila svoje molitve i neke manuelne radnje... To stvarno liči na delovanja određenih ljudi širom planete koji su obdareni energijom, koju mi ne prepoznavamo kao takvu. Ona se ne uči i ne kanališe, nego je ti ljudi koriste da pomognu drugim ljudima, što je priznato kao rad belih magova.

Svi su to govorili osim nje. Ona ništa nije govorila o tome, ali svi su govorili da je ona beli mag. Tako su drugi govorili o njoj.

Poznati su zapisi koji govore o tom delu Srbije i o ženama koje rade na ovaj i onaj način. Iz ovoga što vi vidite kao sliku, a ne kao prepričanu priču, Kruna je bila jedna od njih. Nije se bavila činima i crnom magijom, tako ćemo je i opisati. Otuda to magijsko u vama. U vašem radu postoji taj jedan nadrealni trenutak kad se energija diže iznad stvarnog. Vaši učesnici su na kraju u čaroliji i sve se završava kao jedan magijski ritual.

Molim vas da nam sada pričate kako su Ilići počeli da odlaze u Nemačku?

Veliki rat uveliko bukti. Iako ima malog sina Dragutina, koji nema još ni dve godine, i mladu lepu ženu Krunu, mladog Milorada, mog pradedu, mobiliju kao trećepozivca i odvođe u rat da brani otadžbinu. Nepripremljen za vojevanje, on sa još nekoliko drugova iz istog sela pada u zarobljeništvo. Odvođe ga u koncentracioni logor u Nemačku. Nakon završetka rata svi iz sela su se vratili iz zarobljeništva osim njega, koji je, kažu, umro od gladi. Njegov nestanak obavljen je velom tajne, priča se da su ga izdali, žrtvovali da bi sebe spasli i da nikada nisu rekli pravu istinu o tome. Imao sam osećaj da je prababa do kraja svog života čekala i verovala da će se jednog dana ipak vratiti.

Prababa je u rat pratila i muža i sina?

Prvi svetski rat joj uzima voljenog muža a Drugi svetski rat joj umalo uzima sina. Izgubila je muža u prethodnom ratu, a na početku Drugog joj mobiliju sina i odvođe ga u rat. Kruna nabavlja skupoceni oficirski kožni opasač, lep, poseban... i poklanja ga svome sinu, mom dedi Dragutinu. U pojas od pantalona vešto ušiva zlatni dukat da se ne može lako primetiti. I sinu daje u amanet da dobro čuva i zlatnik u pojasu od pantalona i kožni kaiš, kao oči u glavi, jer to mu može spasti život. Kraljeva vojska se raspada a on doživljava sistemsko ponavljanje, kao i njegov otac pada u zarobljeništvo i biva odveden u koncentracioni logor, ali ovoga puta ne odmah u Nemačku, već prvo u sabirni logor u Rumuniji, iz koga je trebalo da bude deportovan u Nemačku.

Ali on ne čeka poslušno da mu tamo dođe kraj. Odlučuje se za život i pre nego što ga deportuju u koncentracioni logor u Nemačkoj, koristi znanje vlaškog jezika, koji je blizak rumunskom, i uspostavlja kontakt sa jednim od čuvara u tom logoru, kome se svideo dedin oficirski opasač. Dragutin mu nudi i zlatnik ako ga pusti da pobjegne. Čuvar je naravno mogao i da ga ubije i uzme mu i zlatnik i opasač... Ali deda je imao sreću da je naišao na čoveka, ili je magija njegove mame u kaišu učinila svoje i privukla ljudskost u čuvaru... Verovatno sinergija i jednog i drugog. Razmenili su se, a čuvar mu poklanja i svoj bajonet.

Zamislite moga dedu, zamislite tu hrabrost i odluku za *da životu*. Pobjegao je, ne sa časa ili od kuće iz revolta ili inata. Pobjegao je iz logora sa najvećim stepenom obezbeđenja i opasnog bodljikavom žicom; i došao živ kući! Ni sam ne zna koliko meseci je trajalo to putovanje dugo više od hiljadu kilometara. Nije smeo da se kreće danju, da ga ne uhvate. Bajonet mu je spasao život na putovanju, uspevao je da ponekad ulovi zeca ili kokošku da se prehrani i konačno stigao kući. Bosonog i u rastrganoj garderobi, ali živ. Pri tome je zadobio tešku povredu palca na desnoj nozi. Moj tata je tada već imao sedam godina, tako da mu je palac na desnoj nozi prav. Ali morfogenetsko polje tako jako deluje da je kod mene jasno uočljiv iskrivljen palac na desnoj nozi, kao kod mog dede.

Da li biste se podsetili na još neke događaje vezane za pretke?

Deda Dragutin je bio kod nas u poseti kada smo daleke 1969. godine preko televizijskih ekrana pratili prenos navodnog sletanja na Mesec. Deda mi je tada govorio: „Lažu, sram ih bilo kako lažu! Ništa im ne veruj!“

A evo i jedne priče o smrti.

Poslednje proleće i leto pre polaska u školu proveo sam kod babe i dede na selu. Bio je lep, sunčan prolećni dan, bezbrižno smo se igrali na prostranom dvorištu ispred kuće, kada se odjednom nasred dvorišta pojavi prababa Kruna dozivajući svoju unuku, moju tetku Danicu, koja se odnekud odmah stvorila ispred nje. Pita:

„Gde je ona moja haljina?“ Tetka je malo zbunjena, ne zna na koju haljinu misli, a Kruna nastavlja: „Jesam li ti davno dala materijal da odneseš Vojinki“ – mojoj drugoj tetki, šnajderki – „da mi sašije haljinu. Meni je vreme došlo.“ A tetka kaže:

„Ma kakvi vreme ti je došlo, vidi kako dobro izgledaš, šta ti je sad?“ Kaže Kruna:

„Meni je vreme došlo, gde mi je haljina?“ Tetka odgovara:

„Ne znam, pa kod Vojinke je valjda je završila.“ Odmah je pozvala mog brata Baneta: „Trči kod tetke i kaži joj da odmah dođe.“

Ne znam koliko je to potrajalo, tetka je živela na drugom kraju sela, nekoliko kilometara od nas. Iako je bila malo punija, dolazi relativno brzo, sva znojjava, zadihana:

„Šta je bilo, šta je matora opet poludela?“ A prababa:

„Jesi li mi završila haljinu?“

„Nisam, eno mi ga materijal tamo, vidi kako dobro izgledaš. Šta će ti haljina? Neću da ti baksuziram i završavam haljinu.“ Prababa odgovori odsečno:

„Jesam li ti davno rekla da je završiš, meni je došlo vreme. Trči i završavaj kako znaš, imaš dva sata.“

Tetka otrča kući, ne znam koliko je potrajalo dok se nije vratila sa gotovom haljinom. Prababa se u međuvremenu okupala, namazala uljima, bajala sebi, meditirala. Napravila sebi pravi ugođaj. U neko doba dolazi tetka sva zadihana sa gotovom haljinom u rukama. Mislim da je trebalo da još iglom uradi nekoliko završnih poteza – haljina gotova. Baba Kruna oblači haljinu i kaže: „Da mi slučajno niko nije zaplakao, ovo je slavlje.“ Legla je i umrla. Kao da se spremala da se sretne sa svojim dragim Miloradom. Kao da je jedva dočekala taj trenutak...

Nauka tvrdi da svesnost prestaje tri do pet minuta pošto srce prestane da kuca. U tom trenutku osoba je klinički mrtva, ali postoje pacijenti kod kojih, uz primenjene mere oživljavanja, to stanje nije nepovratno. Vi ste doživeli kliničku smrt u detinjstvu. Kada i kako se to dogodilo?

Tada sam bio previše mali da bih mogao iz ličnog sećanja nešto da kažem. Mogu samo da kažem ono što mi je pričala mama. Tada smo još živeli u Smederevu, rođen sam u avgustu i prvi put